

SUP mokiniai iš tautinių mažumų mokyklų: kelias į profesinį mokymą

Dirbu karjeros specialiste mokykloje, kurioje mokymasis vyksta tautinių mažumų kalba. Pas mus yra SUP mokiniai, kurie yra labai silpnai arba visiškai neišmokę lietuvių kalbos. Norėčiau sužinoti, ar ateityje tokie mokiniai galės įstoti mokytis į kokią nors profesinio mokymo įstaigą? Kaip karjeros specialistas gali padėti SUP mokiniui pasirengti profesiniam mokymuisi lietuvių kalba, kad kalbinis barjeras netaptų karjeros pasirinkimo apribojimu?

SEMINARAS

KARJEROS PLANAVIMAS

Trumpas atsakymas: taip, bet su sąlygomis

SUP mokiniai gali stoti į profesinio mokymo įstaigas, tačiau realios galimybės priklauso nuo kelių veiksnių.

Išsilavinimas

Reikalingas pagrindinis ar vidurinis išsilavinimas; nuo 14 m. galima stoti ir be jo.

Specialieji poreikiai

SUP pobūdis lemia, kokios pagalbos ir pritaikymų reikės mokymosi metu.

Programos atitikimas

Pasirinkta programa turi atitikti mokinio pasirengimą ir gebėjimus.

Lietuvių kalba

Formalusis profesinis mokymas Lietuvoje vykdomas lietuvių kalba – tai rimtas mokymosi sėkmės veiksnys.

 Priėmimas dar nereiškia sėkmingo mokymosi. Svarbu planuoti perėjimą, o ne tik tikrinti stojimo galimybes.

Trys dalykai, kurių negalima suplakti

1. SUP

Mokymosi, raidos, kalbos, emociniai, intelekto ar judėjimo poreikiai. Lemia reikalingą pagalbą ir pritaikymus.

2. Lietuvių kalbos nemokėjimas

Tai **nėra** tas pats, kas žemi gebėjimai. Mokinys gali būti pajėgus mokytis profesijos, bet kalbos barjeras slepia jo galimybes.

3. Programos reikalavimai

Skirtingos programos – skirtingi reikalavimai. Asmenims su SUP dėl nežymaus intelekto sutrikimo siūlomos pritaikomos programos (kodas **P20**), vykdomos ilgiau nei įprastos.

Situacijos išskaidymas: ką reikia išsiaiškinti?

Klausimas

Klasė ir amžius

Ugdymo programa

Kokie SUP?

Lietuvių kalbos lygis

Interesai ir programos

Ką reikia išsiaiškinti?

Ar mokinys jau artėja prie profesinio mokymo pasirinkimo?

Bendroji, pritaikyta, individualizuota ar socialinių įgūdžių?

Ar kalbos nemokėjimas nėra painiojamas su gebėjimų stoka?

Ar supranta instrukcijas, buitines frazes, profesinį žodyną?

Kokia sritis motyvuoja? Ar programos turi realias pagalbos galimybes?

Rizikos ir apsauginiai veiksniai

Galimos rizikos

- Mokinys formaliai įstoja, bet greitai patiria nesėkmę
- Žemi pasiekimai klaidingai aiškinami kaip „negebėjimas“
- Profesinio mokymo įstaiga nepasirengusi individualizuoti pagalbos
- Šeima nežino realių reikalavimų
- Mokinys nesupranta saugos instrukcijų praktinio mokymo metu

Apsauginiai veiksniai

- Karjeros planavimą pradėti anksčiau nei 10 klasėje
- Lietuvių kalbos mokymą sieti su profesiniu žodynu
- Organizuoti pažintinius vizitus į profesinio mokymo centrus
- Susitikti su pagalbos specialistais iš anksto
- Parengti individualų perėjimo planą
- Stiprinti mokinio gebėjimą sakyti: „Man reikia pagalbos“

Daugiapakopės pagalbos modelis MTSS¹

MTSS modelis, derinamas su individualiu perėjimo planu – tinkamiausias sprendimas šiai situacijai.

1 lygmuo: universali pagalba visiems

Vaizdinės priemonės karjeros pamokose, profesijų žodynas dviem kalbomis, vizitai į profesinio mokymo įstaigas.

2 lygmuo: tikslinė pagalba

Individualus profesinės lietuvių kalbos žodynelis, 2–3 realistinės profesijų kryptys, paveikslėliai ir schemos, karjeros pokalbiai.

3 lygmuo: individualus perėjimo planas

Ryškių SUP ir silpnos lietuvių kalbos atveju – konkretus planas su tikslais kalbai, karjerai, SUP pagalbai ir savarankiškumui.

¹ <https://mtss4success.org/essential-components>

Praktinis įrankis: Stojimo galimybės ≠ mokymosi sėkmė

Keturių laukų schema padeda išvengti paviršutiniško atsakymo „priims / nepriims“.

1

Ar mokinys formaliai gali stoti?

Amžius, išsilavinimas, ugdymo programa, priėmimo reikalavimai

2

Ar supras mokymosi procesą?

Lietuvių kalbos lygis, instrukcijų supratimas, profesinis žodynas

3

Ar programa jam tinkama?

Interesai, gebėjimai, sveikata, SUP, praktinių veiklų pobūdis

4

Ar pagalba bus prieinama?

Profesinio mokymo įstaigos specialistai, pritaikymai, konsultacijos

Kaip kalbėti su mokiniu ir šeima?

✗ *Jeigu neišmoksi lietuvių, niekur neįstosi.*

✓ *Profesinio mokymo galimybių yra, bet dauguma jų vyks lietuvių kalba. Todėl jau dabar svarbu ruoštis: mokytis žodžių, kurie bus reikalingi profesijoje, susipažinti su profesinio mokymo įstaigomis ir išsiaiškinti, kokios pagalbos galima tikėtis.*

ⓘ Mes nenorime uždaryti galimybių. Priešingai – norime kuo anksčiau pasiruošti, kad kalba netaptų kliūtimi renkantis profesiją.

Keturi praktiniai sprendimai

Profesinė lietuvių kalba

Įrankių pavadinimai, veiksmų žodžiai (kirpti, matuoti, jungti), saugos instrukcijos, frazės pagalbai prašyti.

Individualus perėjimo planas

8 kl. – pažintis su 5 profesijomis; 9 kl. – vizitai; 9–10 kl. – profesinis žodynas; iki stojimo – programų reikalavimai ir pritaikymai.

Bendradarbiavimas su įstaigomis

Susisiekti prieš stojimą: ar turi patirties su SUP, kokia pagalba teikiama, ar galima pažintinis vizitas.

Praktiniai vertinimo metodai

Lietuvių kalbos stoka gali užmaskuoti praktinius gebėjimus. Naudoti vaizdinius, stebėjimo ir bandymo metodus.

Pagrindinė išvada

Planuoti perėjimą, ne tik tikrinti vartus

SUP mokiniai iš tautinių mažumų mokyklų **gali turėti galimybių** mokytis profesinio mokymo įstaigose, tačiau silpna lietuvių kalba yra rimtas perėjimo rizikos veiksnys.

Karjeros specialisto užduotis

Ne tik informuoti apie stojimą, bet kuo anksčiau organizuoti kalbinį, profesinį ir pagalbos poreikių pasirengimą.

Svarbiausias principas

Nekurti klaidingo saugumo: priėmimas dar nereiškia sėkmingo mokymosi. Anksti pradėtas planavimas – geriausias įrankis.